

різні історичні часи, як відбувалося формування людини естетичної, зокрема в історії культури України. Це ті завдання, що постають перед естетичною антропологією як новітнім напрямком розвитку сучасного естетичного знання, що інтегрує гуманітарні й культурологічні дослідження, слугуючи основою вдосконалення соціальної роботи і стимулом сталого розвитку суспільства.

Список використаних джерел

1. Бьолер Д. Ідея та обов'язковість відповідальності за майбутнє / Дитрих Бьолер // Філософська думка. – 2007. – № 1. – С. 117-135.
2. Даренський В. Мистецтво як феномен людинотворення / Віталій Даренський // Філософська думка. – 2009. – № 6. – С. 61-79.
3. Воеводин А. П. Эстетическая антропология / А. П. Воеводин. – Луганск : РИО ЛГУВД им. Э. А. Дидоренко, 2010. – 368 с.
4. Калуга В. Ф. Естетичне начало як невід'ємний елемент просвітницько-виховного процесу, особливості його реалізації на практиці / В. Ф. Калуга, Т. Ф. Мельничук // Практична філософія. – 2013. – № 1 (47). – С. 108-113.

УДК 008

А.В. Горелько, студ.

Науковий керівник: **В.А. Личковах**, д-р філос. наук, професор
Чернігівський державний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

СОЦІАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ У ТВОРЧОСТІ ЛІНИ КОСТЕНКО

У статті розглядається творчість Ліни Костенко – поетеси та письменниці доби шістдесятництва в Україні, яка охоплює величезний спектр соціокультурних проблем та ідей. Мотиви соціального характеру, людяності і гуманізму (що виступають основою соціальної роботи) є центральними в творчості видатної української «шістдесятниці».

Ключові слова: соціальні проблеми, шістдесятництво в Україні, література, поезія, творчість, Ліна Костенко.

В статье рассматривается творчество Лины Костенко – поэтессы и писательницы времен шестидесятилетия в Украине, которое охватывает огромный спектр социокультурных проблем и идей. Мотивы социального характера, человечности и гуманизма (являющиеся основой социальной работы) занимают центральное место в творчестве выдающейся украинской «шестидесятницы».

Ключевые слова: социальные проблемы, шестидесятилетие в Украине, литература, поэзия, творчество, Лина Костенко.

The author of the article examines work of Lina Kostenko is poetesses and authoresses of time of dissidents in Ukraine. Work of Lina Kostenko embraces the enormous spectrum of sociocultural problems and ideas. Problems of social character and it is been humanism (what are basis of social work) by central in work of prominent dissident.

Key words: social problems, the movement of the generation in Ukraine, literature, poetry, art, Lina Kostenko.

Постановка проблеми. Слово завжди було могутньою зброєю в боротьбі за збереження етнотрадицій, історії та культури нації. Чи не найяскравішим явищем в українській культурі ХХ століття було літературне оновлення 60-х років. Нове покоління митців-шістдесятників являло собою світоглядно-моральну та ідеологічну опозицію до радянського тоталітарного режиму, викривало лицемірство своїх попередників, засуджувало їх соціальний конформізм. Покоління таких інакодумців в українській літературі отримало назву «шістдесятники». Найвідоміші представники: Микола Вінграновський, Євген Гуцало, Іван Драч, Роман Іваничук, Ігор Калинець, Геннадій Кириченко, Ліна Костенко, Юрій Мушкетик, Микола Руденко, Євген Сверстюк, Іван Світличний, Василь Симоненко, Григор Тютюнник.

Творчість українських шістдесятників у літературі досліджується у працях: Б. Бердиховської, І. Бойчака, О. Гнатюк, І. Дзюби, Б. Захарова, Г. Касьянова, Ю. Курносова та інших.

Але і нині творчість шістдесятників є актуальною з погляду становлення нового українського суспільства, соціальних відносин, формування світоглядно-моральних і художньо-естетичних цінностей, тобто в контексті трансформації аксіосфери для сталого розвитку суспільства і людини.

Мета статті – на прикладі творчості Ліни Костенко дослідити, як українські митці-шістдесятники своїми творами й активною громадською діяльністю звертались до найгостріших соціальних проблем. Як, зокрема, намагалися відродити національну свідомість, боролися за збереження української мови та культури, сприяли демократизації суспільно-політичного та духовного життя в республіці.

Виклад основного матеріалу. Ліна Василівна Костенко була однією з перших і найпримітніших персоналій у плеяді молодих українських поетів, що виступили на межі 1950-1960-х років. Сьогодні значна кількість літературознавців та культурологів займаються вивченням її творчої спадщини. Найширше творчість Ліни Костенко досліджена та висвітлена у працях Г.Д. Клочека – українського вченого-літературознавця, доктора філологічних наук. Він видав книги: «Історичний роман Ліни Костенко “Маруся Чурай”» (1998), “Ліна Костенко. Навчальний посібник-хрестоматія” (1999) [5].

Ліна Костенко – геній вдального поетичного слова, незламного духу, волі і натхненності, яка в своїй творчості охопила величезний спектр соціокультурних проблем та ідей. Важливо зазначити, що ще школяркою вона почала відвідувати літературну студію при журналі "Дніпро", який тоді редагував Андрій Малишко (добре відомий патріотичною спрямованістю своїх творів). Звичайно, це не могло не накласти відбиток на творчість молоді Ліни Костенко. Усі її твори пройняті ширим вболіванням за долю нації, її соціальний поступ. Адже патріотичне світовідчуття орієнтується на здоровий соціум, на духовне здоров'я людей, тому питання соціального характеру є ключовими в творчості Ліни Костенко: громадянські тривоги, екзистенціальні проблеми, настрої українського суспільства та проблеми історії України.

Зокрема колізія «людина і війна» є однією з панівних у творчості Ліни Василівни, адже вона пережила це особисто. Жорстокість, невимовний жах і розпач, неприродність війни, а також війна – як страшне випробування та відбиток горя на кожному – такі мотиви втілені у віршах: «Мій перший вірш написаний в окопі», «Тут обелісків ціла рота», «Пастораль ХХ сторіччя». Важливим є і питання соціальної пам'яті, зокрема, як навчитися жити заново і які уроки винести з часу лиха.

Ліна Костенко на власному досвіді пересвідчилася у існуванні багатьох соціально-психологічних пасток, які накладала на душу і совість людини тоталітарна система. Звідси випливає ще одна соціально важлива проблематика її творчості: відносини людини з державою, питання свободи та самовизначення. Особливо проблема самоідентифікації людини як особистості з правом на волю для Ліни Василівни була дуже болючою. Отже, саркастичний вірш "Мимовільний парафраз" написаний немов від імені тоталітарної системи, з великою іронією:

Поет, не дорожи любовію народной,
бо не народ дає тобі чини.
Кому потрібен дар твій благородний?
На всякий случай оду сочини [4].

Проблемі співвідношення «поет – влада» відповідає також тематика віршів «Поетів ніколи не був мільйон», «Як легко плюнути в велике».

Але не тільки гіркий досвід минулого звучить в її поезіях. Ліна Костенко показує всю конфліктність стосунків у соціальному контексті «народ – влада» і в сьогочасному суспільстві. У своєму першому прозовому романі «Записки українського самашедшого» (2010) вона викриває та висміює сьогоденне буття і, зокрема, ставлення сильних світу цього до свого народу: «У нас тепер така свобода, наче сміттепровід прорвало. Свобода хамства, свобода невігластва, свобода ненависті до України. Все, що є нищого й зловорожого, вигрівается під сонцем нашої демократії. Україною правлять люди, які її не люблять і яка їм чужа» [2].

У своїй творчості Ліна Василівна звертається і до проблем соціальної справедливості, зокрема, до питання рівності і, певним чином, навіть матеріальної:

А не можна так, щоб для всіх людей –
вагони першого класу?

(із вірша «Життя – як вокзал») [4].

Важливим і знаковим є те, що знана шістдесятниця підіймає питання моралі і духовності в суспільстві, адже неможливо досягти високого ідеалу без найважливішого – людяності і гуманізму, що є, можна сказати, основою соціальної роботи:

І в житті, як на полі мінному,
я просила в цьому сторіччі
хоч би той магазинний мінімум:
– Люди, будьте взаємно ввічливі! –
і якби на те моя воля,
написала б я скрізь курсивами:
– Так багато на світі горя,
люди, будьте взаємно красивими! [1, с. 192].

Таким чином, уже в сучасному урбанізованому суспільстві інноваційно лунає вічна тема доброго і прекрасного, що є в людині і до чого всі мають прагнути – відчуття етики та естетики, дуже тонкого і тендітного, що потребує захисту в часи культу сили і штучності. Ліна Костенко закликає:

В епоху спорту і синтетики
людей велика ряснота.
Нехай тендітні пальці етики
торкнуть вам серце і уста [1, с. 65].

Висновок. Отже, постать Ліни Василівни Костенко є однією з визначних і багатоманітних в історії української літератури в цілому. Видатна письменниця і поетеса належить до плеяди митців-шістдесятників України, які актуалізували гострі соціальні проблеми життя людей. Досліджуючи її творчість, можна дійти висновку, що видатна шістдесятниця ніколи не зупинялася на досягнутому, розвила велику кількість поетичних тем, серед яких соціальна проблематика є головною: питання історичної пам'яті, справедливості, рівності, прав і свобод людини, моральних і духовних цінностей, стосунків людей у соціумі та самоідентифікації особистості. З творів видатної української поетеси та письменниці можна винести безліч уроків, які стосуються соціального життя кожної людини. А це є дуже важливим і світоглядно – теоретично і життєво – практично, адже всі ми є членами соціуму. Тому творчість видатної шістдесятниці становить особливу цінність для соціальної роботи та фахової підготовки молодих спеціалістів на засадах єдності етики та естетики, духовності і гуманізму.

Список використаних джерел

1. Костенко Л. Вибране / Ліна Костенко. – К. : Дніпро, 1889. – 559 с.
2. Костенко Л. Записки українського самашедшого / Ліна Костенко. – К. : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2013. – 416 с.

3. *Поезія* / Ліна Костенко, Олександр Олесь, Василь Симоненко, Василь Стус. – К. : Наукова думка, 1998. – 222 с.

4. *Попович М. В.* Нарис історії культури України / М. В. Попович. – 2-е вид., випр. – К. : Арттек, 2001. – 728 с. : іл.

5. *Режим доступу* : http://uk.wikipedia.org/wiki/Ключек_Григорій_Дмитрович.

УДК 008:364-78

Ю.О. Дикуха, студ.

Науковий керівник: **В.А. Личковах**, д-р філос. наук, професор

Чернігівський державний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

УКРАЇНСЬКЕ ПИСАНКАРСТВО І СУЧАСНА ЕСТЕТОТЕРАПІЯ

У статті розкривається позитивний вплив писанкарства як прояву народної української творчості на єднання естетичного та трудового виховання особистості, формування світогляду та духовного розвитку людини.

Ключові слова: писанка, писанкарство, історія культури, традиції, етнокультурний розвиток, естетотерапія.

В статье раскрывается положительное влияние писанок как проявления народного украинского творчества на единение эстетического и трудового воспитания личности, формирование мировоззрения и духовного развития человека.

Ключевые слова: писанка, писанкарство, история культуры, традиции, этнокультурное развитие, эстетотерапия.

The article reveals the positive impact of easter eggs as a manifestation of Ukrainian folk art in the unity of aesthetic education and employment personality formation of belief and spiritual development of man.

Key words: easter, egg painting, history of culture, tradition, ethnocultural development, aesthetotherapy.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку Україна переживає відродження етнокультури в умовах загальної кризи естетичного виховання. Духовні цінності, які формувалися в Україні протягом тисячолітньої історії, відновлюються та поширюються в усіх сферах суспільного життя, в т. ч. в соціальній роботі. Маючи незліченні етнокультурні надбання та традиції, українське суспільство відтворює національну ідею в різних формах духовного впливу, через мистецтво, фольклор, національні ремесла. Останнім часом вони все частіше використовуються в естето- і арт-терапії, у сугестії та лікуванні словом, звуком, кольором, художньою творчістю та сприйняттям окремих видів мистецтва [4].

Проблеми сучасної естето- й арт-терапії розглядаються у роботах А.С. Клюєва, А.І. Конитіна, Є.Є. Свістовської, І.В. Сусуноїної, Дж. Морено, Жд. Ходорова та інших зарубіжних авторів. В Україні дослідження психологічних, педагогічних та соціальних можливостей арт- та естето-терапії тільки розпочинається. Практично недослідженою залишається середа використання народної творчості, зокрема писанкарства у психотерапевтичній функції мистецтва та естетичного виховання. Сутність і традиції писанкарства, описані в роботах Р. Загайської, О. Король, В. Манько, О. Мірчука, В. Щербаківського та ін., ще не включені до активного естетико-виховного процесу, до культуротворчої та соціокорелюючої роботи, зокрема через арт- і естетотерапію.

Мета: розкрити феномен українського писанкарства як одного з найдавніших видів етнонаціонального прикладного мистецтва, показати, як виготовлення писанок впливає на формування естетичних, етнокультурних, світоглядних позицій розвитку особистості, що визначить роль писанкарства в естетотерапії і навіть у соціальній і соціокультурній роботі в цілому.

Виклад основного матеріалу. З давніх-давен прийшла до українців традиція розписувати яйця – «писанки». Ця традиція зародилася ще в ті часи, коли стиль життя людини був